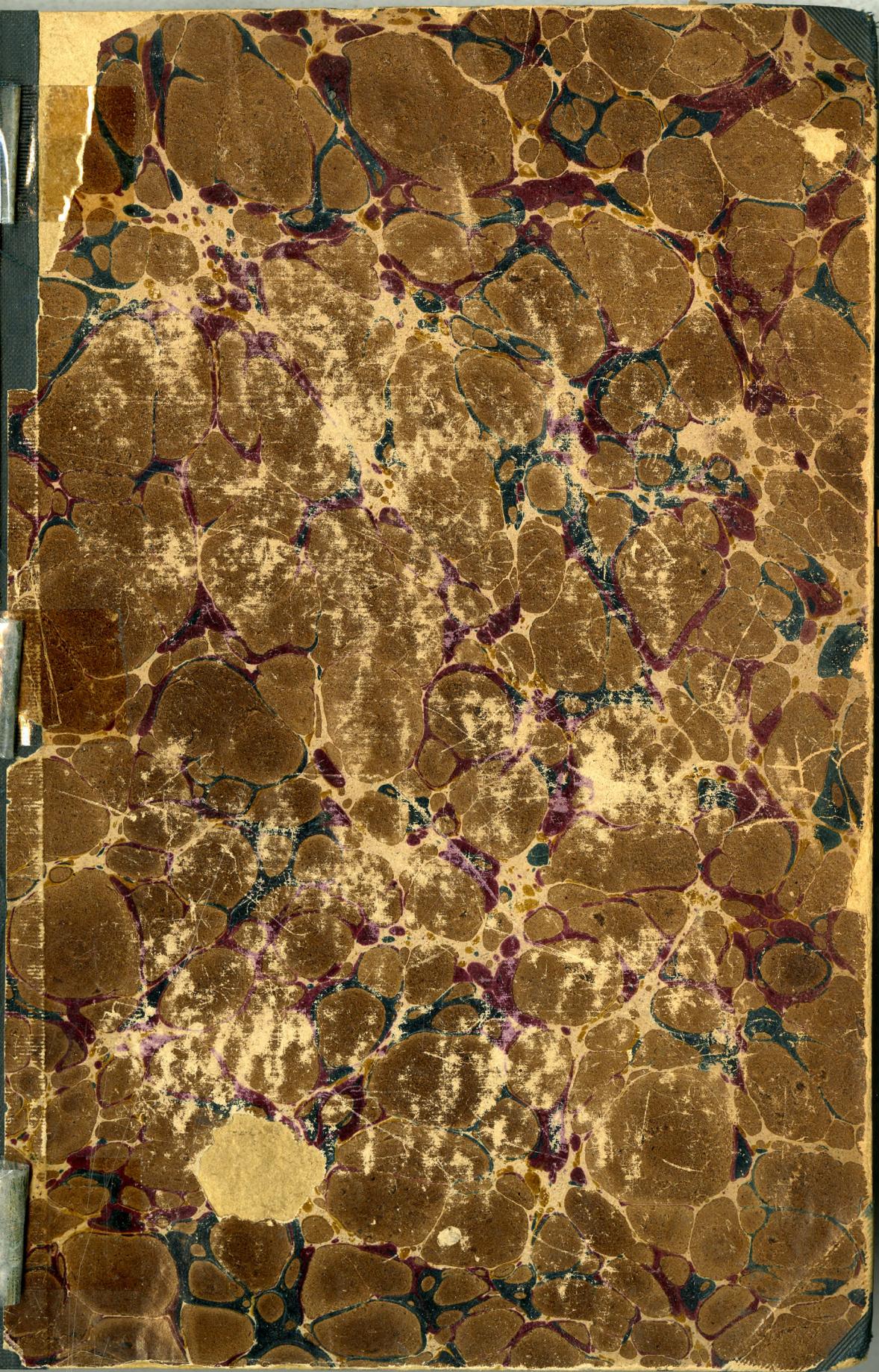

Politikai
röpiratok.

194.

194
1797

KÉPVISELŐI
J E L E N T É S E

PÉTERY KÁROLY,
MEZŐ-TÚRI KÉPVISELŐNEK,

+ = meghalt.

MEZŐ-TÚRON. DECZEMBER 20-ikán 1868.

4.

PESTEN.

KUNOSY ÉS RÉTHY KÖ- ÉS KÖNYVNYOMDÁJÁBAN, VÁCZI-UT 9-ik SZ.

1869.

516782 001360.11

DE BALLAGI GÉZA.

Tisztelt polgártársaim !

Az országgyűlés, mely három évvel ezelőtt oly szép remények között nyílt meg, bevégezte működését.

Az eredmény nem felelt meg a független hazafiak várakozásának ; sőt az országgyűlés vége felé azt lehetett észrevenni, hogy még azoknak hite is ingadozni kezd a megoldás czélszerűségében, kik a közös ügyes kiegyezkedés legbuzgóbb apostolai valának.

A nemzet nagy többsége alkotmányunk visszaállítására számolt, nem ily feltétlen capitulatióra, mely a nemzet vérét és vagyonát minden alkotmányos garantiák nélkül az osztrák danaidák hordójába dobta.

Az országgyűlési ellenzék azon meggyőződésből indulván ki, hogy a nemzetet egyedül ősi alkotmánya visszaállítása elégitheti ki, Sadova után követelte az alkotmány helyreállítását; azonban hazafias törekvése meghiusult a deákpárt végzetes ellenszegülésen; így ezen hazafias céljától elüttetve, ha bár nem állott is hatalmában meggátolni a haza függetlenségére annyira veszélyes törvények keresztülvitelét, hatalmában áll, sőt kötelességének tartja ezen törvények veszélyességét feltárni a nemzet előtt.

T. Polgártársaim ! Néhány év mulva ezer éve lesz, hogy fajunk ezen országnak nevet adott s százados vérkeresztséggel minden ellenség ellen megvédeni tudta. — Ezen ezer év alatt — jó és rossz napjaiban — nemzeti függetlenségéről soha le nem mondott; — az osztrák negyedfél százados uralkodás alatt az ármány és erőszak gyakran kijátszotta ugyan a törvények betűit, de a nemzet börtön, bárd és folytonos üldöztetés mellett is hűn ragaszkodott ősi jogaihoz s nemzeti függetlenségéhez.

Ez volt zászlójára írva Bocskai-, Bethlen-, Tököli- és a két Rákóczinak, s ezért szenvedtek jobbaink a legközelebbi szabadságharcban börtönözést, száműzetést és martyrhalált.

1687-ben lemondott ugyan a nemzet szabad királyválasztási jogáról s az arany bullában biztosított ellentállási jogról, a Habsburg-házi főörökösök javára, de az ország függetlenségét biztosító ősi alkotmányából egy jottát sem adott fel.

Igy 1723-ban a férfúg kihalása esetére biztosította a nőörökösök részére sz. István koronáját; de minden eddigi hitlevelekben biztosított jogai és kiváltságai feltartásával, semmi szorosabb szövetségre magát a nemzet a rá nézve idegen országok irányában nem kötelezte, szóval e törvényekben a közösségnek semmi nyoma nincs.

Igy értelmezte azt a következő 70 éves gyakorlat; de hogy minden kétség ki legyen zárva, az 1791-iki 10. t. cz. határozottan kimondja, hogy Magyarország független szabad ország és semmi más országgal vagy nemzettel összeköttetésben nem áll.

A magyar birodalom ezen ősi, senki által soha kétségbe nem vont jogait s nemzeti függetlenségét emelték gyakorlati érvényre a 48-iki törvények, kizárva minden jogtalan beavatkozást a független magyar miniszterium törvénybe igttatásával.

Igy értelmezte Magyarország ősi alkotmányát a 61-iki országgyűlés; — Deák Ferencz épp a *pragmatica sancti*óbból mutatta meg, hogy köztünk és az uralkodó többi országai között semmi más közösség nincs, mint az uralkodó közössége.

Ez volt a 61-iki országgyűlés egyhangu nyilatkozata; — s alig négy évvel későbbben ugyanazon Deák Ferencz, ugyanazon *pragmatica sancti*óbból szorosabb szövetséget, *közös* védelmet, *közös* védelmi köteleiséget magyarázott ki a feloszthatatlan s elválthatatlan szavakból; pedig ezen szavak már 1861-ben is ott voltak a törvényekben.

Ennél nagyobb ellentmondást nem mutat fel a történelem.

Ezen közösség előmerésével kimondta a deákpárt a pénzügy, külügy s hadügy közösségét s ezen elv kimondásával lemondott hazánk állami függetlenségéről, a nemzet vére és vagyona feletti önálló rendelkezésről.

Közös ministeriumot s közös delegatiót léptetett életbe a közösnek mondott ügyek kezelésére s ez által a magyar kormány és törvényhozástól elvonta a legfontosabb jogokat; országgyűlésünket tartománygyűléssé törpitette s a 48-iki független ministerium utódait idegen ministerek alárendelt közegeivé tette.

Itt meg nem állva kereskedelmünket, vámunkat, az indirect adók minden nemeit, dohánymonopoliumot ezen adó nemeknek megváltoztatását, vagy eltörlését kivette a nemzet kezéből s közös elv s közös eljárásra utalta a nemzetet idegen országok törvényhozásával.

Lemondott az önálló magyar hadseregről s Magyarország ifúsága színét virágát osztrák vezénylet alá adta, német vezényszó és osztrák zászló alá, hogy Solferino és Sadova újabb megbövitett kiadásához segéd kezét nyujtson, mert ezen eljárás csalhatatlanul ama

katastrophához vezet, miután a történelem százados ujmutatása szerint a magyar csak magyar vezényszó s magyar zászló alatt tud lelkesedni s győzni hazájáért s királyáért.

Lemondott az ujoncz megajánlási jogról 10 hosszú évre s megajánlott annyi ujonczot, mely összeg a 48 előtti létszámot ötszörösen haladja meg.

Minden alkotmánynak a pénz és ujonczmegajánlási jog a biztositéka. Ezen két jog nélkül nincs alkotmány, csak álcázott absolutismus.

Elfogadott a többség az osztrák állam adósságból oly oriai összeget, évenként 34 milliót, melyet nem képes fizetni, azon status adósságból, melyből Magyarország szellemi és anyagi jólétének emelésére soha egy fillér sem fordított, sőt 20 év óta egyenesen alkotmányunk megsemmisítésére s nemzetünk demoralisálására halmoztatott fel.

S hogy feltegye a koronát dicső művére, azon zsoldosokat, kik 18 évig a letiport nemzet és alkotmány kibérlett hóhérai valának, gazdag nyugdíjakkal látta el, míg a honvédek azok özvegyei és árváinak egy fillért sem juttatott, hanem azokat hidegen könyöradományra, megszorító alamizsnára utalta, hogy kolduljanak azon hazában, melynek hantjait hazafias vérökkel öntözték, sőt itt meg nem állva, hálátlanul még az erkölcsi elösmerés babérát is megtagadta tőlük.

Ezen eljárás a politikai morál lábbal tapodása. Büntetni a hazaszeretetet, jutalmazni az árulást, — ez a kormányoknál megszokott dolog; de hogy ezt oly vérig kinzott nemzet képviselői tegyék, — ez egyetlen eset a történelemben. Ez szerintem nem tartozott a hirhedett fátyolborításhoz.

Igy tettek a haza száműzöttjeivel. Kegyelemre utalták azokat, kiket illetve jogszerint az amnestia osztogatás, ha igazság volna a földön.

Nem hallgathatom el végre, hogy a deákpárt megszentetésével a magyar nemzet budai palotáján a nemzeti lobogó helyett a fekete sárga zászló pompázik, így a magyar kereskedő hajókon a fekete sárga szorította háttérbe lobogónkat.

A deákpárti vivmányok meg vannak írva a 67 és 68-iki törvényekben, de nincsenek megírva, — hol tartóosságuk legjobban lenne biztosítva — a nép szívében. Midőn a nemzet 18 évi vérlázító eljárás s illetőleg 340 évi mártýromság után ügye igazságában bizva, reményteljesen várta 48-iki alkotmánya visszaállítását, midőn az osztrák kormány végkimerültségében, Sadova után nem hivatkozhatott

többé a gunyosan és kihívólag proclamált „várhátunk“-ra: a deákpárt magas politikából feladta hazánk ezredéves alkotmányát, közös ügyet, közös ministeriumot, delegátiót csinált, a bécsi kormánytól a nemzet megsemmisítésére felszedett státus adósságból 1000 milliót elvállalt, már a multban hazánkat provinciális állásba súlyesztő idegen vám és kereskedelmi szerződést megszentesíté, nemzeti lobogónkat háttérbe szoritotta, az ujoncz megajánlási jogról 10 évre lemondott s hazánk védelmét s alkotmányunk biztosítását osztrák szuronyokra bizta, mert magyar hadseregről nincs semmi szó a védtörvényekben.

Ezek rövid kivonatban a többség vívmányai, melyekre oly büszkén hivatkoznak.

Azt maga is bevellja a párt vezére, hogy még nincs minden elérve, mire a nemzet vágyott, de az alap le van téve s fejlesztése biztosítva, míg régi jogaink csak papiroson voltak.

Hát ezen dicső közös ügyes vívmányok mire vannak írva s mivel vannak jobban biztosítva, mint régi törvényeink, ezredéves alkotmányunk?

Eskü, ígérét, bizalomnyilvánítás — ha vihar fenyegette Ausztriát — volt elég a multban is. — Volt e haszna? lesz e haszna? erre feleljenek a bölcsek, hol s melyik intézetnél biztosították ez árnyék alkotmányt, hogy oly kevésbé féltsék elődjei sorsától.

Egy biztosíték van csak: — ha a nemzet annyira ura sorsának, hogy a kormánynak nincs hatalma rosztat tehetni, ha akarná is.

Ezen biztosíték az alkotmány vég célja.

A közös ügyes alkotmány megalkotásánál folyvást téves körben forgott a kormánypárt, feladták a nemzet sarkalatos jogait, hogy anyagi jóléthez jusson a nemzet, későbbben a quóta, állam adósság és kereskedelmi szerződés megszavazásával feláldozták az anyagi jólétet, hogy az alkotmány foszlányait megtarthassák.

De miután a nemzet öröklött elleuszenvével szemben a közjogi törvények elcsavarásából bajos volt a nagy áldozatot kimagyarázni s a közös ügyet megkedveltetni, a 61-ik feliratokból pedig könnyen rájok lehetett olvasni s az ellentmondást kimutatni, a törvény elmagyarázott betűi mellett a kényszerűsége hivatkoztak s azzal indokolták az alkotmány feladását s az óriási anyagi áldozatok szükségességét.

Kimondta a többség vezére nem egy alkalommal, hogy Magyarország Ausztria nélkül fel nem állhat, nekünk Ausztriával kell győznünk vagy bukunk, kimondta, hogy csak szorosabb szövetség bizto-

sítja Magyarország fenmaradását az azt környező külső bel veszélyekkel szemben.

Valóban borzasztó resignatio kell hozzá kimondani azt, hogy a magyar nemzet csak nyer vele ha függetlenségéről s utolsó filléréből lemond, hogy megvásárolja a gyalázatot — idegenektől védetni meg.

Nem volt nemzet, lett legyen bármily veszélyes körülmények között, a mely nem szégyelte volna kimondani, hogy a maga emberiségéből fel nem állhat, s pirulás nélkül kimondani azon szégyenítő vallomást, hogy a multban is idegenek tartották fel, mert különben elfujta volna a vihar a föld színéről.

És e mellett azon kormánytól vásárolja meg az élheterlen magyar ezen lealázó védelmet, melynek 340 év óta minden törekvése nemzetünk, nemzetiségünk s alkotmányunk kiirtására volt irányozva, melylyel századok óta szőszékben és az önvedelmi harcz mezején folytonosan szemben állottunk.

Épen megfordítva áll ez okoskodás; ezen szétkuszált, moraliter megbukott Ausztria Magyarország nélkül huszonnégy óráig fel nem állhat, míg Magyarország ereje szabad kifejtése mellett mindenféle unió nélkül — hatalmas ország marad.

Azzal biztatja magát a deák-párt, hogy az alkotmányosság s az érdekek kiegyenlítésével megszűnik a százados viszály s a kölcsönös bizalom helyreállításával a Jánus temploma örökre be lesz zárva, s a szabad nemzetek szabad egyezkedése a paritás alapján félreértés minden kitörését már csirájában elfojtja.

Szabad nemzetek szabad egyezkedése! lehet és ennél nagyobb gúny az eljárás jellemzésére?

Deák Ferencz kényszerűségre, az uralkodó kívánságára, a diplomatia követelésére hivatkozva, fogadtatta el a közösügyes törvényeket s azután midőn itt el volt fogadva az örökös tartományok képviselőire alkalmazák ezen „meg kell lenni“ politikát.

A szabad nemzetek szabad egyezkedése féle phrasisokra meg kell jegyezni, hogy a bécsi közösügyes alku már az országgyűlés megnyitása előtt félévvel megkötöttet. Az a kérdés merül fel, hogy ha a többség vezére ezen alkut látta a békés kiegyezkedés egyetlen módjának, miért nem terjesztette azt a választások előtt az ország itélete alá? A helyzet ura lévén tőle függött a törvényhatóságok helyreállítása. Ha ezek a kiegyezkedés ezen módját elfogadják — nem lehet senkinek szava ellene; — ha egy nemzet, fényes multját megtagadva, függetlenségéről lemond, az az ő dolga. — A többség vezérére is minden esetre megnyugtató leendett azon tudat, hogy a nemzet is osztozik a felelőségben; ha pedig elveti e megalázó alkut,

megelőzőleg csak történt volna meg, a mi a nemzet ellenszenvét tekintve, utólagosan úgy is bekövetkezik, csak hogy attól lehet félni, hogy drágán fizetjük meg ezen experimentalást.

Kölcsönös megnyugvást bizalmat s jólétet helyeztek kilátásba ezen erőszakolt egyességből s egy év alig mult el, már is ezen törvényekből, mint elszórt sárkány fogakból, az elégedetlenség és viszály harcrosai léptek küzdésre. —

A cseh korona tartományok izgatottsága a legfőbb fokot érte el. Itt az ostromállapot boldogságát a magyar huszárok osztogatják kardjuk hegyével. Galiczia alig fékezhető s önálló kormányt követel. Tirol és a nyugoti Szlovenek elégedetlenebb mint valaha.

Csak a németek takargatják a tátongó ürt, mely a két államot egymástól elválasztja, s ezek is csak addig, míg kedvező alkalom nyílik számukra jövőjükről a magok módja szerint gondoskodhatni.

Ily helyzetet teremtett ezen egyezkedés a közösügyi eldorádo első évében; egyetértés és bizalom helyett gyűlölség és visszavonás az új osztrák-magyar állam minden részében. Csak abban egyeznek meg, hogy bennünket, mint e boldogság teremtőit jó formán minányájan gyűlölnék. —

Soha nemzet törvényhozói által ily zsák utczába nem jutott, — úgy hogy ha nem ösmernők fajunk szívós jellemét, kétségbe kellene esnünk.

A deák-párt maga is veszi észre, hogy papiroson tervezett bölcs számítását kijátszotta a gyakorlat, s miután nem lehet többé hivatkozni a szomszédországok meglegedésére, új csalétket hoztak forgalomba s azon zalfedezéssel lepték meg a világot, hogy az új pragmatika sanctio már eddig is csoda eredményeket eszközölt az ipar és földmivelés terén, felfokozott élénkség s vállalkozási szellem mintegy új életre ébresztette a nemzetet.

Ily nevetséges állitással, még bajosan lépett fel valaki a tizenkilencedik században, valóban csodálkoznunk kell, hogy nem csak éretlen ujságírók, de még bölcs és komoly férfiak is megénekelték a közösügyes állapot ezen eredményét.

A mai korban csodák nem történnek még a bölcsék kedvéért sem; mindennek megvan megkell lenni természetes okának.

Mit tett a magyar miniszterium, hogy eljárásából ezen dicsőített eredményt természetes úton ki lehessen magyarázni?

Leszállította-e talán a nyomasztó földadót, eltörlötte vagy reducálta a gyűlölt indirect adókat, más rendszert követ az adóztatásban, szóval könnyített a nép terhein, új keresetforrásokat nyitott, csatornákat, vasutakat teremtett, a vám és kereskedelmi rendszert

megváltoztatta, a vasuti tariffát leszállította, — összekötötte egy „legyen“ szavával Magyarországot Fiumén keresztül a tengerrel?

Vagy talán a jó termést és a magas árakat is a miniszteriumnak köszönhetjük, s az európai szükségre s az algiri éhenhalásra is a közös-ügy volt befolyással, vagy mint az arab regében a Serámnak, itt a miniszteri czimnek oly csudahatása volt, hogy megnyitlak előtte a jólét és gazdagság aranybányái?

Természetes okát e rögtöni jóllétnek nem lehet felfedezni, mert a legjobb kormány a leggazdagabb segélyforrásokkal sem tehet többet másfél év alatt, mint előkészíteni egy jobb jövőt az akadályok elhárításával s tért nyitni az önmunkásságnak.

Mit tett ezekből a kormány? az önmunkásság fejlesztése helyett központosításra törekedett, megbénította a megyék és városok önkormányzatát, az eszmecserét, a sajtó szabadabb működését, a társulási jogot korlátolta, a szabadelvű megyéket és városokat vélemények nyilvánítása miatt üldözőbe vette.

Ezen okoknál fogva a vidéken megszűnt minden szabadabb szellemi mozgás s élénkségnek nyoma sincs.

Azon lázas élénkség, mely a fővárosi körökben mutatkozik azon százféle részvénytársulatok, azon vasuti és csatornai vállalatok, azon gomba módra szaporodó hazaboldogító nyereszkedések, nem az egészség symptomái, hanem kóros jelek a nemzet testén, melyek lassankint megrontva a vér rendes keringését, itt is nállunk, mint másutt, — gazdagodás és jóllét helyett bukásra vezetnek s míg egyesek meggazdagodnak, milliók áldozatul esnek.

Ezen vállalkozási láz mindenütt iszonyún bosszulta meg magát; nálunk kétszeresen, kik minden vállalatnál idegen tőzsérek kegyelmére vagyunk utalva.

A vasutak, tagadhatlan a jóllét egyik legfontosabb tényezői, az ipar és termelés csatornái, de még egy államot sem gazdagítottak meg az ipar és földművelés fejlesztése nélkül; — ezekre a közös ügy nem hagyott fel pénzforrást.

Visszatérve már most azon csuda eredményre, melyet a közös ügyes állapot eddig is felmutatott, szabad legyen azt megjegyeznünk, mi a bölcsék figyelmét eddig kikerülte, hogy az aratást a vetés előzi meg, még a jelenlegi miniszterium nem vetett és így nem is arathatott, legfeljebb az absolutismus tarlóján böngészett. Századok tapasztalása bizonyítja, hogy valamint a jó kormányzat utóhatása az utána következő rossz kormány néhány éveire kihat: úgy a rossz kormányzat után a legjobb kormány sem képes néhány évig kedvező eredményt felmutatni, és így ha kedvező eredmény mutatkozik, az a

természet rendje szerint nem lehet ezen kormány érdeme; vagy azt kell hinnünk, hogy ezen kormány mint egy ujkori Josue a természet törvényeit is képes megváltoztatni az osztrák magyar alkotmány megdicsőítésére.

Az országgyűlés az utóbbi két hóban megszavazott annyi törvényjavaslatot s oly lázas sietséggel, mintha *végrendeletet* akart volna csinálni.

Nagyobb részére ezen törvényeknek égető szüksége volt a hazának, de az ellenzék szempontjából részint a szellem, mely rajtok előömlött részint részleteikben nem felelnek meg, sem a korszellemnek sem a nemzet sajátságainak s politikai érettségének.

A törvényhozás célját téveszti, ha oda nem működik, hogy az általa hozott törvény a kortól ne maradjon el. Legyen uttörője a haladásunk, jelzője a szabadságnak, számításából a kor eszméi mellett ne felejtse ki a nép sajátságait, jellemét, politikai érettségét, sőt nemzeti traditioit sem, humanus irány lengje át a hozott törvény minden betűit, a morállal ne jöjjön soha összeütközésbe.

Ne legyen uszályhordozója középkori visszaéléseknek és kiváltságoknak, sőt legyen ostora a babonának, tűz oszlopa a nép felvilágosodásának,

Anyagi törvényeknél — elhárítva az akadályokat, engedjen minél szabadabb kezét az önmunkasságnak.

A legjobb törvény is időnként változik a nép míveltségi fokozatához képest; ha a fentebbi irány elvet követi a törvényhozás, a haladás és változtatás békés és fokozatos leend.

A miniszteri törvényjavaslatok szellemén, betűin első tekintetre feltűnik, hogy csak toldozgatni, foldozgatni akarnák s miután nincs szabad kezök, némely alkotmányos phrasisok beoltásával akarják népszerűvé tenni az elfogadott absolutistikus rendszert.

A pénzügyminister törvényjavaslatai és költségvetése pusztá *lemásolása* a 18 éves adózási rendszernek, megtartásával még a közegeknek is, hogy a dicső rendszert avatatlan kezek meg ne szentségtelenítsék.

Felsohajtunk mi is a 63-iki Lónyai Menyhérttel, ki így kiáltott fel szive keserűségében: „*Valóban a sorstól megérdemlenők, hogy sem mi, sem utódaink az elmúlt rendszerrel ujonnan megösmarkedni többé ne legyünk kényszerülve.*“

Fájdalom ezen ohajtás kárba vezett, mert 5 évvel később Lónyay pénzügyminister úr nagyon is megösmertetett bennünket a lejárt osztrák adórendszerrel.

Bámlnunk kell találékonyágát az adóalapok felfedezésében,

valóban fényes pénzügyi tehetségre mutat oly hirhetett mesterek után mint a volt osztrák ministerek, kiknek egész kormányzási maximájok az adó alapok felkutatásában állott; — új forrásokat fedezni fel s annyira nevelni a bevételt, hogy míg Plener katonai executióval sem tudott 80 milliót bevenni, Lónyai minister úr költségvetésében a bevétel 147 milliót mutat — papiroson. Azt hiszem egy része papiroson is fog maradni.

S hogy a Bach korszaktól az adósság csinálásban se maradjon el, az óriási adó mellett majd 13 millió deficit mutatkozik.

Lónyai úr 63-ban még azt mondta „*A legjobb pénzügyi tervezet az, mely legkevesebb kiadást igényel, és a legjobb adó: a legkisebb*“. De úgy látszik, hogy erről a pénzügyminister egészen megfeledkezett.

A Cultusminister törvényjavaslatain, középkori szellem ömlik el. Az uralkodó vallás eszméje mint veres fonal húzódik rajtok keresztül. Ugy látszik: a hierarchia befolyásától nem tudta magát emancipálni. —

Egy argumentummal több, Ludvig h röpirata mellett, hogy töröljük el a vallásügyi ministeriumot — mert ez lehetlenné teszi a dogmák nyügétöli megszabadulást s a népoktatás czélszerű keresztüvitelét.

Az igazságügyi minister megmutatta perrendtartásával, hogy tüzetesen tanulmányozta az osztrák paragraphusokat, s míg a *szent-szék bíraskodása* meghagyásával meggyalázta a külföld előtt nemzetünket, a katonai bíróságok hatás-körét kiterjesztő törvényjavaslataival arról tett bizonyosságot, hogy az alkotmányosságnak még csak elemeit sem ösmeri, mert különben ily törvényjavaslattal nem méréselt volna fellepni.

Ezen törvényjavaslat csufosan meg is bukott mint megérde-melte. A miniszter avval vigasztalja magát, hogy a leányzó nem halt meg, csak alszik.

Mi volt czélja az ellenzéknek s mi törekvése a jövőben?

Megtartani, s miután feladatott, visszaszerezni a nemzet függetlenségét, hogy amint az uralkodó házzali szerződése s 14 király koronázási esküje tartja — minden idegen befolyástól függetlenül intézkedhessék sorsa felett. — Ezért küzdött a közös miniszterium és delegatio ellen.

Mert csak így lesz lehetséges a nép sorsán segíteni, miután a közöstygyi helyzet s a hivatalnokok legiója lehetlenné teszi az olcsóbb kormányzatot. A hadsereg ily nagy számmal állandósítása, míg egy részről a nemzet ifjusága színét és virágát ragadja ki a

nemzeti testből, más részről az óriási költség a nép anyagi erejét emészti fel.

Azt mondja a deákpárt, hogy ezen czélt lehetetlen volt keresztül vinni a bécsi kormány ellenében.

Sadova után ugy álltak a dolgok, hogy a bécsi kormánynak nem állott hatalmában a nemzet igazságos kívánságát megtagadni s fellehet tenni annyi eszélyességet róla, hogy a nagyhatalmi állás chimerájaért nem tette volna kockára a Magyarországgali kibékülést, mert ugy fordult a kocka, hogy Magyarország várhatott, míg a bécsi kormánynak nem volt elveszteni való ideje.

Ohajtotta továbbá az ellenzék kimondani a vallások egyenjogúságát, hogy szünjék meg valahára e tulvilági kérdés. — A törvényhozásnak, szóval az államnak nincs a vallásos meggyőződéshez semmi szólója, ha az a morál törvényeivel s állam biztonságával nem ellenkezik. —

A nemzetiségi törvény meg van hozva, de mi azt hisszük, hogy ezen közösügyes alapon lehetetlen megöldani ezen kérdést; ha a nemzet sorsának független ura leend s szellemileg a népoktatásra s a nemzetiségü papok és tanítók fizetése javítására szabadon intézkedhetik s a nép terhein anyagilag is könnyithetni hatalmába lesz, ekkor meglesz öldva e kényes kérdés magától; — mert a szabadság és jólét a nemzetiségi kérdésnél a legjobb nivellirozó.

Az erdélyi unio, mint szintén a Horvátországgali százados kapocs megujításán mi is őszintén örülünk, de azt hisszük, hogy ezen eredményt el lehetett volna érni azon nagy áldozat nélkül is, mit a nagy hatalmi állás molochjának hoztunk, valamint arról is megvagyunk győződve, hogy szintugy az összehozásra, mint az összetartásra hatalmasabb kapocs leendett a függetlenség, szabadság és anyagi jóllét, mint a közösügyes alkotmány közös nyomorusága.

Forradalmi irányzattal vádolták az ellenzéket. — Ez rágalom. — Az ellenzék nem követel sem többet sem mást, mint Deák Ferencz 61-iki két feliratában, s öt ezen feliratokért senkinek sem jutott eszébe forradalmi irányzattal vádolni.

Különben is a forradalmat nem lehet csinálni. Ez magától csinálódik. Ha a nemzet kivan elégítve, mint az ellenzék ohajtotta, melyik örült embernek jutott volna eszébe forradalomra gondolni. Kielégített nemzetet semmiféle csábitással nem lehet forradalomba hajtani.

De ha egy fényes multtal biró nemzetnek anyagi és szellemi jóléte, nemzeti függetlensége, rosz törvények, vagy rosz kormányzat által folytonosan kérdésbe vétetik, ott egy szikra, nem tudni honnant nem tudni kitől, elvettette, elég arra, hogy minden emberi számítás,

halomra döntsön. — Ép ez ellen dolgozott az ellenzék a nemzet kielegítésével.

Ezen ellenzéki pártnak voltam én igénytelen közlegénye. — A politikai pártoknál is, mint a hadseregnél, a vezéreké a dicsőség, — de az ily magam féle közlegénynek keblében is él azon megnyugtató öntudat, — s ebben van jutalma, — hogy a jó ügy mellett harczolt azon párt oldalán, melynek czélja volt a hazát dicsővé, függetlenné és szabaddá tenni s ezentényezők által anyagilag is virágzásra emelni.

Czélunktól elüttettünk. Most a nemzettől függ megmutatni, hogy a deákpárt a hazai közvéleménynek nem hű képviselője volt. Így a jövő törvényhozás melváltoztathatja ezen törvényeket, melyek a nemzeti függetlenség és anyagi jóllét emelésére annyira károsak.

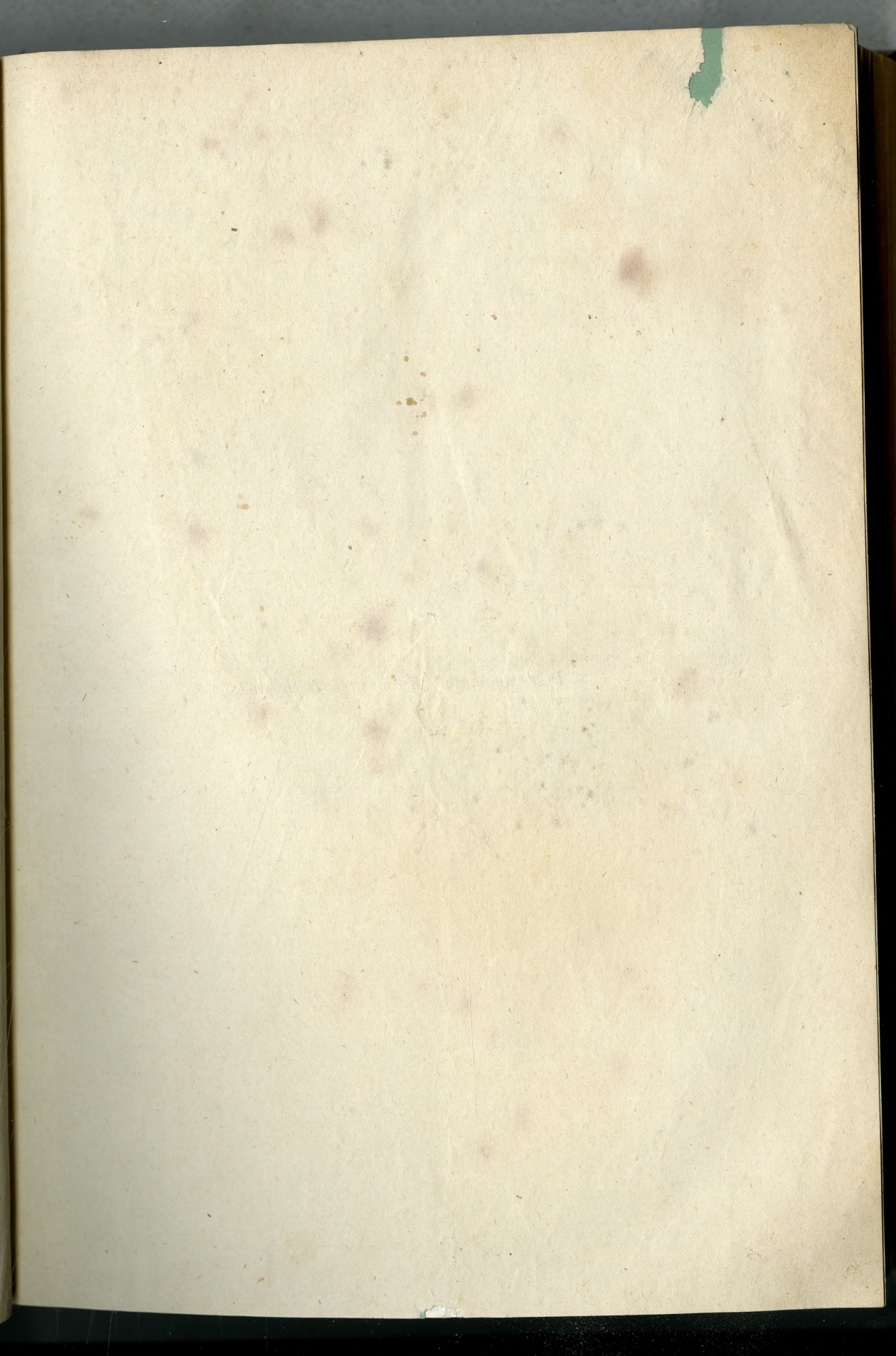
Fogadják el tisztelt választóim becses bizalmokért őszinte köszönetemet s legyenek meggyőződve, hogy ezen kétszeres megtiszteltetésért hálám sironig fog kísérni.

Nagy megnyugtatósomra szolgálna, ha meg lennék győződve, hogy elveik hű képviselője voltam.

Szabad legyen még egy pár szóval megtoldani képviselői jelentésemet.

Ezen szomorú helyzetben sincs okunk kétségbe esni a jövő felől; mert a multak tapasztalása — a történelem, azon tanulságot adja, hogy a kormányok és törvényhozók, majd nem mindenütt s majd nem mindig ellentétbe tették magokat a népek haladási vágyaival s noha jól tudták, hogy a mit a nép ma még kedvezés gyanánt fogad el, talán már holnap mint jogát fogja követelni, — ezen tapasztalásuk daczára is csak apró részletekben nyujtják az engedményeket, többnyire akkor, midőn a korszellemtől túlszárnyalva, — értéköket elvesztették; — de a kormánynak szűkkeblűsége mellett, azt is tanítja a történelem, hogy a mit egy nemzet komolyan akar, azt keresztül is tudja vinni minden elébe gördített akadályok ellenében.

Dr. BALLAGI GÉZA

Pest, nyomtatott Kunosy és Réthy-nél.

